

A P R I L

ŠT. 8 1934/35 VRTEC LETNIK 65

P. J. Stahl — A. A.:

Maruška.

(Dalje.)

XIII.

Na cilju. — In potem.

Maruša je spala kot spiš na strmi pečini, ki jo oblivajo morski valovi. Spiš, a obenem čutiš, da si vprav nad prepadom, in slišiš grozeče bučanje valovja. Za hipec ji je smehlaj spreletel obličje. Nenadoma se je prebudila, se malce dvignila in debelo pogledala. Čečvik je še vedno sedel naslonjen na mizo, medtem ko je otaman stal sredi sobe. Videti je bilo, da je užaljen vstal. Rekel je:

»Vi hočete torej tako! Naša dežela brez mej, brez vojakov, brez edinosti je kakor hiša, odprta vsem vetrovom. Naši sosede so jako bedasti, ker nas napadajo, a vse bodo dobili zavoljo naših preprirov.«

»Da, naši prepiri! In največji vzrok je, ker hočeta dva poveljevati,« je odgovoril mrzlo Čečvik. »Z združenimi močmi se moramo bojevati. Drugega upanja, druge rešitve ni.«

Otamanu je bilo, kot bi ga žgal z žarečim železom. Premeril je nekajkrat sobo kot ranjen lev. Odprl je okno in pogled se mu je potopil v nočno temo. Bil je tolikšen mir in otaman tako razburjen, da se je Maruši zdelo, da sliši, kako otamanu razbija razdvojeno srce, čeprav je bila na drugem koncu izbe. Nočni mir in hlad sta ga osvežila in pomirila in zopet je sedel Čečviku nasproti, ki je nadaljeval:

»Zahtevamo, da se za nekaj časa odpoveš otamanstvu, ker vemo, da onega drugega silita v rusko naročje le nevoščljivost in tvoja slava. Zato ne bo nihče pozabil tvoje velike žrtve. Nasprotno! Mar prijatelji, ki me pošiljajo, ne vedo, koliko te velja ta odločitev!«

»In če nas kljub temu nesrečnež izda?«

»Preden bo zločin izvršil, bo mrtev,« odvrne mirno Čečvik. »Hvala Bogu, da je on edini izdajica v Ukrajini. In nad njim čuje nekdo, ki ne bo nikoli dovolil kaj takega.«

Na mizi je ležalo pero, črnilo in papir. Otaman je prijel za pero. Čečvik se je ozrl na Marušo. Mali tovarišici ni bilo dobro. Prijatelj je zahteval od otamana nekaj tako težkega, da se je ta po vsej pravici jezil. Čečvik se je glubi in nemi deklici nasmehnil, hoteč reči, naj bo mirna. Otaman je pisal, pretehtaval vsako besedo in po pravici. Ni šala, če se človek odpoveduje otamanstvu v korist drugemu, slabšemu otamanu. Ko je končal, je pomolil pismo Čečviku: »Na,« mu je rekel, »si zadovoljen?«

Čečvik ga prebere in odgovori: »Zadovoljen? Prav gotovo nisem; zakaj življenje bi dal, da bi bil ti na mestu onega, ki misli, da je boljši od tebe. Ali na Ukrajino sem ponosen radi te tvoje žrtve. Ti si storil več kot vsi drugi; ti si se odrekel oblasti, da rešiš Ukrajino, dasi ne veš, če se bo posrečilo! Pomiri se! Dal si nam v roke edino karto, ki z njo moremo še dobiti igro.« Čečvik je zganil pismo in ga skril v ročaj bodala, ki ga je nosil pod obleko.

»Kdaj ga boš prinesel na cilj?« ga je vprašal otaman. »Kdaj bo izvedel, da sem pripravljen tudi pod njegovim poveljstvom bojevati se za Ukrajino?«

»Ali ne veš, kdo mi ukazuje in kdo mi je to nasvetoval?« vpraša Čečvik. »Tisti ga bodo prvi brali. A zamudil ne bom niti minute, to mi lahko verjameš, da prinesem čimprej tvoje pismo drugemu otamanu. In če ne bo šlo vse po sreči, če tudi pismo ne bi pomagalo, bodi prepričan, da ga bom raztrgal na kosce kot bi ne bil napisan.«

Vstal je. Maruša je vsa ganjena planila k prijatelju. »Poljubi roko, ki je napisala to pismo!« ji veli Čečvik.

Prijela je roko velikega otamana in mu jo spoštljivo poljubila. Ločili so se. Zadnje besede so bile: »Vse za Ukrajino!« Pustila sta zamišljenega otamana, stoječega na pragu in odšla proti mestnim vratom. Ceste so bile zapuščene. Prehodila sta kakih sto korakov, ko se je Maruša obrnila in ozrla na otamanovo hišo. Njegova velika senca je bila še vedno na pragu.

»Ali bo mogel braniti Čigirin?« je vprašala velikega prijatelja.

»Da, če ga bodo napadli. A naši sovragi imajo lažje delo kot s silo osvajati mesta.«

»A če bi ga končno le napadli?«

»Prej bo obležal mrtev na bojišču kakor da bi se predal sovragu.«

»Prav gotovo,« je rekla navdušeno Maruša in plosknila z rokami. Nista se vračala po isti poti, ker je hotel Čečvik na svoje oči videti še druge dele mesta. Bilo je mrtvo. Na sto in sto korakov vsaksebi sta srečavala postavne možake. Eden izmed njih je pričel godca, videč njegovo veliko postavo, ogledovati tako od blizu, da se je Maruša že tresla od strahu.

»Ali je predrzen ali pa otročji,« je rekla potihem velikemu prijatelju.

»Radoveden je,« pravi Čečvik. »Njegovi nameni niso slabi. Sijajni ljudje so ti Čigrinci. V ogenj bodo šli kakor na sprehod.«

Ko sta popotna prišla do mestnih vrat, je kakor iz zemlje zrasel pred njima orjaški kozak. Imel je meter dolge brke in jima zastavil pot kot kamenit stolp.

»Kdo sta?« je vprašal.

»Poštenjaka, dobri mož.«

»Kam gresta?«

»K poštenim ljudem. Ali hočeš, da ti kaj zapojem?«

»Ljubim petje. Kar začni!«

Godec je polglasno pel: »Čujte tudi ponoči; zakaj ponoči lazijo volkovi okoli. Ko se zdi, da vse spi, takrat imejte oči, da vas kdo ne preseneti.«

»Tvoja pesem mi ugaja in ravno za zdaj velja,« je rekel boječnež. »Pojdi svojo pot! Ko sem te pred urami pustil v mesto, ne da bi ti kaj rekel, sem si dejal, da moram na povratku spoznati tvoj glas.«

»Tu je stražil, tu je stražil!« je rekla Maruša zadovoljna. »Vrata niso bila zapuščena. Toliko bolj!«

Zunaj pred vrati se je vila pot kot črna kača po zeleni travnati preprogi. Slavci so peli to noč po vseh vrtovih čigirinskega mesta kakor za stavo. »Jutrnji zarji in tudi upanju prepevajo,« je rekla Maruša.

XIV.

Srečanje.

Štirinajst dni po sestanku z velikim otamanom sta se lepega večera stari pevec in Maruša počasi bližala požgani vasi. Njuno potovanje ni bilo prijetno. Niti potrebnega počitka si nista dovolila. Črne kolobarje sta imela okrog oči; sonce ju je obžgalo po obrazu, obleka je bila prašna, ustnice suhe in noge so jima pokrivali žulji. A kljub temu sta jo čvrsto ubirala in se mirno pogovarjala. Na vsej dolgi poti nista srečala žive duše. Vse je bilo tiho in zapuščeno. Pogostokrat sta že videla hiše v razvalinah, razrušene kmetije, opustošena polja, razorane vrtove in obžgano drevje. Pred očmi jima je stala vas, ki jo je še pred kratkim uničil ogenj. Nad kupi razvalin se je še vrtinčil dim. Na koncu sta odkrila razdrt vodnjak.

»Malo vode ti bo dobro delo,« pravi Čevčik Maruši. Seže v vrečo, ki jo je nosil na hrbtu in potegne iz nje leseno skodelico in jo napolni s svežo in čisto vodo. »Če hočeš, bova večerjala« — nadaljuje Čevčik.

Kruh, malo soli in voda je bila vsa njuna večerja.

»Ali je Baturin veliko mesto?« vpraša nato Maruša.

»Da; pa bova kljub temu našla pravo pot.«

»No, Maruša, ali si se okrepila?« jo vpraša prijatelj.

Skočila je na noge, vrgla vrečo čez ramo in že sta spočita odšla po poti. »Preden bo večernica vzšla, bova že pri naddnjeprski gomili,« pravi Čevčik deklici. Ti grobovi, ki jim domačini pravijo kurgani, so hribi posebne oblike; najdeš jih povsod, v Ukrajini. Če izročilo ne laže, pokrivajo ti griči trupla onih, ki so padli za domovino. In kadar jih kmetovalci prekopavajo, v resnici zadenejo bodisi z lemežem, bodisi z vilami na orožje, prstane in zakopane ogrlice. In veliki prijatelj se ni zmotil. Večernica še ni prijadrala na nebo, ko sta že zagledala obrise gomile. Z njenega vrha sta videla reko Dnjepr, ki se je svetila kot izbrušeno jeklo. Na drugi strani so se dvigali gozdnati griči, ki se jim je vzhodje skrivalo že v temi, vrhove je pa obsevala rdeča večerna zarja. Oddaleč je bilo čuti zamolklo bučanje vode. Zdaj pa zdaj je galebji krik pretrgal gluho tihoto.

»Še pesmi manjka tej čarobni podobi, pa bi bila popolna,« je rekel veliki prijatelj Maruši. »Kaj misliš, ali naj zapojem Dnjepru?«

»Prav. Dobro si se izmislil. Sediva in počakajva,« je rekla. Stari godec je vzel gosli in zapel z močnim glasom, da je večkrat odjeknilo od gora: »Pustite nam polja, pustite nam stepe! Čigave so? Ali ne naše? Bojite se nedolžnih solza! Oblivale bodo nekoč tistega, ki so zavoljo njega tekle. Bojite se, če molči človek, ki ste ga po nedolžnem udarili! Knuta še ni nikoli duše ubila. V njej se kupiči le srd.«

Pesem je bila kratka, a odločna. Išočee starčeve oči so bile uprte v Dnjepr. Tudi Maruša jih ni odmaknila od reke. V ločju pod skalovjem

se je zadržal galeb. Velikemu prijatelju so zažarele oči in iznova je zapel: »Na celem svetu ne najdeš večjega nesrečneža kot je Ukrajinec iz domačije izgnan. Če že živeti ne more v njej, mora umreti v domovini svojih očetov. Naredite, kar hočete: v njej bo umrl in vi z njim.«

Spet sta slišala galeba, a zdaj že bliže. Od gora je še odmevalo: »Naredite, kar hočete: v njej bo umrl...«, kar priplove iz visokega ločja, odkoder sta dvakrat slišala galeba, ozek čoln. Naglo je drsel po reki in krenil v majhen naraven zaliv baš nasproti naddnjeprski gomili. Čeprav moža, ki je veslal, ni bilo mogoče razločiti, se je vendarle poznalo, da je močan in uren. Roka mu je sukala veslo kot igračko in ladjica je drsela kot bi jo nesel veter.

»Maruša, čas je, da greva k reki,« pravi pevec. Brž sta bila tam. Valovi so tiho oblivali obrežno cvetje in puščali ozek trak belkastih pen.

»Upam, da vaju spet vidim zdrava in vesela,« je spregovoril dobro znani glas. Lahek čoln je že ležal na obrežnem pesku in zraven čolna se je z brado naslanjal na veslo dobrodušni kmetič, stari Kniš.

»Bog daj srečo in zdravje,« mu je odgovoril veliki prijatelj.

»Kako je, dete?« je vprašal Marušo in zapičil vanjo bistro oči.

»Prav dobro!« mu je odgovorila. »In Taras?«

»Ni te pozabil.«

(Dalje.)

Objokovanje Kristusovo.